

Časopis pro pěstování matematiky a fysiky

Spolkový věstník

Časopis pro pěstování matematiky a fysiky, Vol. 67 (1938), No. Suppl., D163--D172

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/120820>

Terms of use:

© Union of Czech Mathematicians and Physicists, 1938

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

SPOLKOVÝ VĚSTNÍK.

Sedmdesát pět let trvání JČMF

bylo oslaveno slavnostní schůzí, která se konala v úterý 7. prosince 1937 o 18. hod. ve velké posluchárně fyzikálního ústavu university Karlovy za hojně účasti členů Jednoty i hostů a delegátů.

Schůzi řídil předseda Jednoty prof. dr. *František Nachtikal*. Zahajuje ji srdečným proslovem a vítá přítomné, mezi nimiž jsou četní vzácní hosté: sekční šéf dr. *Jindřich Racek*, zástupce p. ministra školství a národní osvěty dr. Emila Frankeho, ministerský rada *Karel Hrdina* za ministerstvo školství a národní osvěty, děkan prof. dr. *Viktor Trkal* za rektora Karlovy university a za přírodovědeckou fakultu, prof. dr. *Jindřich Svoboda* za rektora čes. vysokého učení technického v Praze a za děkana vysoké školy obchodní, prof. ing. dr. *Theodor Ježdík* za vysokou školu inženýrského stavitelství, prof. dr. *Jaroslav Janko* za vysokou školu speciálních nauk a za Čsl. statistickou společnost, prof. dr. *Vladimír Novák* za vysokou školu technickou dr. E. Beneše v Brně, za Moravskou přírodovědeckou společnost v Brně a za Brněnský odbor JČMF, děkan prof. dr. *Johann Zocher* za rektora německé vysoké školy technické v Praze, prof. dr. *Bedřich Šalomon* za státní ústav geofyzikální a za Čsl. společnost zeměpisnou, vrchní komisař dr. *Jar. Koutek* za Státní ústav geologický, ing. *Alfred Dratva* za Státní ústav hydrologický, doc. dr. *Alois Gregor* za Státní ústav meteorologický, vrchní komisař dr. *Bohumil Šternberk* za Státní observatorium ve Staré Dole, plukovník *Jan Gebauer* za Vědecký ústav vojenský, kapitán dr. *Ladislav Janko* za Vojenský technický a letecký ústav, dr. *Josef Jan Frič* za Národohospodářský ústav při České akademii věd a umění, ing. *Antonín Dočkal* za Ústav pro zvelebování živností, vrchní inspektor ing. *Hepner* za Báňskou a hutní společnost, doc. dr. *František Link* a komisař dr. *Vladimír Guth* za Českou astronomickou společnost, ing. dr. *Jan Pulkrábek* za Českou matici technickou, prof. dr. *Vojtěch Jarník* za Československou národní radu badatelskou, redaktor *B. Jaroš* za Československou tiskovou kancelář, děkan prof. dr. *Reinhold Fürth* za Deutsche Physikalisch-Mathematische Gesellschaft, prof. dr. *August Žáček* za Elektrotechnický svaz československý, prof. ing. *J. Jankovský* za obchodní akademie na Smíchově, ing. dr. *Jaroslav Procházka* za Spolek asistentů českých vysokých škol v Praze, doc. dr. *Josef Vinař* za Spolek českých lékařů a za Purkyňovu společnost, *J. Živný* za Spolek knihkupeckých účetních, ředitel *Vladimír Vydra* za Spolek pro pěstování aktuárských věd, ing. *V. Kadaňka* a ing. dr. *Karel Kurz* za Svaz horních a hutních inženýrů, doc. dr. *Miloslav Hampl* a ing. *Miloslav Tayerte* za Akc. spol. dř. Škodovy závody, ředitel dr. *Mikuláš Šmok* za Ústřední spolek československých profesorů, generál just. služby *Jan Fischer*, em. vicepresident Nejv. soudu, architekt *Josef Obalůl*, stavitel ing. *František Troníček* a m. j.

Poté tlumočí předseda došlé pozdravy a omluvy, jež poslali zejména: předseda poslanecké sněmovny N. S. R. Č. *Jan Malypetr*, arm. generál *Ludvík Krejčí*, náčelník hlavního štábu branné moci, prezident zemského úřadu v Brně *Jan Černý*, primátor hlav. města Prahy dr. *Petr Zenkl*, též

jménem rady hlav. města Prahy, prof. dr. *Jan Bělehrádek*, děkan lékařské fakulty university Karlovy, prof. dr. *Josef Podpěra*, rektor Masarykovy university, prof. dr. *Otakar Teyschl*, děkan lékařské fakulty Masarykovy university, prof. dr. *Ladislav Seifert*, děkan přírodovědecké fakulty Masarykovy university, prof. dr. *Václav Chaloupecký*, rektor university Komenského, prof. dr. *Antonín Gala*, děkan lékařské fakulty university Komenského, prof. ing. *Ladislav Miškovský*, děkan vys. školy strojního a elektro-technického inženýrství, prof. dr. *Johann Mohr*, rektor německé vysoké školy technické v Brně, vládní rada dr. *Vojtěch Smetana*, ředitel Stát. geologického ústavu, Ředitelství Stát. zdravotního ústavu, generální bibliotékář dr. *Jan Emler*, ředitel Národní a univerzitní knihovny v Praze, Autoklub RČS, Československá společnost chemická, Československý svaz pro výzkum a zkoušení technicky důležitých látek a konstrukcí, Československá společnost zoologická. Elektrotechnický svaz československý, představenstvo společnosti Fysma, Jednota českých filologů, Obchodní družstvo českých knihkupců, Pražská městská pojišťovna, představenstvo a ředitelství tiskárenských podniků Prometheus, Svaz knihkupců a nakladatelů ČSR, spolek Typografia, Ústav pro vědecký výzkum uhlí, Ústav pro zvelebování živnosti, presidium Ústředního svazu československých průmyslníků, prof. František Böhm, prof. dr. Bohumil Bydžovský, prof. dr. Eduard Čech, brig. generál Jaroslav Čížek, ředitel Exportního ústavu dr. Zdeněk Fafl, prof. dr. E. Finsley Freundlich, prof. Václav Komárek, prof. dr. František Kadeřávek, prof. dr. Rudolf Kukač, ředitel Jednoty průmyslové ing. Bedřich Mansfeld, ministerský rada v. v. dr. Jan Mayer, zem. škol. inspektor dr. Klement Salač, centrální ředitel ing. dr. Eduard Šebela, ředitel knihtiskárny v. v. Lad. Štorkán, prof. dr. Viktor Teissler, prof. Stanislav Teplý, prof. dr. Josef Zahradníček a j.

Na to se ujímá slova první slavnostní řečník, prof. dr. *František Nušl*:

„Před 75 lety založen byl na Karlo-Ferdinandově universitě v Praze, tehdá ještě německé, utrakvistický studentský spolek: „Spolek pro volné přednášky z matematiky a fysiky“. Mezi jeho 16 údy roku 1862 bylo 12 Čechů, ale úřadování a protokoly byly německé. Z 9 přednášek byla jediná přednáška česká. Prvním předsedou byl *Grünwald*, ale vytýkalo se mu, že málo chodí do schůzí. Po 2 letech zvolen předsedou *Lošťák*. Protokoly byly již vedeny vesměs česky. Ze 23 přednášek bylo 19 českých. 7 let po založení „Spolku“ změněno jméno a vznikla „Jednota českých matematiků“ jako středisko všech mladších českých matematiků a fysiků a hlavně jako útočiště jazyka na dosud německé universitě.

Když se v březnu roku 1872 slavilo 10leté jubileum, měla Jednota již 332 údů, 14 čestných a 98 zakládajících. Ve slavnostní schůzi bylo předloženo první, profesorem *Studničkou* redigované, číslo našeho „Časopisu pro pěstování matematiky a fysiky“, časově prvního matematického časopisu v Rakousku. To byla tehdá v probouzejícím se českém vědeckém světě taková událost, že i nejpřednější představitelé celého národa, Palacký, Rieger, Krejčí, Tomek, se účastnili slavnostní schůze. Starostou Jednoty byl vynikající český matematik prof. dr. *Emil Weyr*, jenž předešlá 2 léta ztrávil na studiih v Itálii a sotva 24letý shromáždil kolem sebe nejlepší pracovníky. V následujícím roce bylo konáno jeho vedením na 47 schůzích 49 přednášek. Také hlavní jeho zásluhou to bylo, že Jednota navázala četné vědecké styky se zahraničním vědeckým světem. V listopadu 1874 byl na valné hromadě za účastenství 69 údů pražských a 41 údů venkovských zvolen starostou profesor *Studnička* a pro Em. Weyra byl zřízen nejčestnější doživotní úřad stálého tajemníka. Weyr měl udržovati korespondenci se zahraničními přáteli a členy Jednoty a měl redigovati ve spojení s nimi nový vědecký sborník, zvaný: „Archiv matematiky a fysiky“, v němž měly býti uveřejňovány články českých i cizích autorů, psané kteroukoli

mezinárodně obvyklou řečí. Bohužel koncem následujícího roku 1875 byl Em. Weyr jmenován členem Vídeňské akademie věd a brzy po tom řádným profesorem vídeňské university. Těžké to bylo tehdá loučení v Měšťanské besedě, kdy hrdost, že mladý český vědec byl povolán na tak vynikající místo, zápasila s bolestí, že Jednota v něm ztrácí jednoho z nejvěrnějších svých synů. Na jeho památku byla založena cena Weyrova, Weyr byl jmenován čestným členem Jednoty a jeho úřad stálého tajemníka a redaktora Archivu převzal jeho bratr *Eduard Weyr*.

Do roku 1879 byly vydány 2 ročníky Archivu, ale Jednota neměla dost peněz na pokračování. Ba ani Časopis neměl dosti odběratelů a vytištěné knihy se hromadily ve skladišti. Ale v největší nouzi našli se lidé do krajnosti obětaví a rozvážní, kteří převzali úkol z rukou prvního vzácného ředitele Jednoty *Houdka*, když se po 10leté práci musel plně věnovati své vlastní továrně. Nejvýznačnější z nich, profesor *Řehořovský*, se stal ředitelem roku 1884, kdy finanční stav Jednoty byl nejhorší. Bylo to v době, kdy jsem studoval na gymnasiu v Jindřichově Hradci. K vůli řečtině jsem opakoval tercii, ale na tomtéž vysvědčení jsem měl výbornou z matematiky. Nový profesor matematiky přinesl s sebou na začátku roku Časopis Českých Matematiků a já jsem se stal jeho odběratelem. To byl můj první styk s Jednotou, první popud k zápasům v řešení úloh a první podnět k důkladnějšímu studiu středoškolské matematiky. Dostal se mi do rukou hlavně Baltzerův spis *Elemente der Mathematik*, jež tehdá Jednota vydala v překladu profesora M. Pokorného. Všichni se jistě pamatujete na podobné své vlastní zkušenosti, jak právě touto činností Jednota téměř revolučním způsobem získávala a jistě dosud získává své nejvěrnější budoucí členstvo. Vždyť po maturitě roku 1888 jsem se sešel v Praze v posluchárnách se samými známými z Časopisu. S *Maškem* jsme studovali nižší gymnasium spolu v Jindřichově Hradci, a když byl Maškův otec přeložen do Prahy, dopisovali jsme si přátelsky dále. Ale ještě než přednášky začaly, setkali jsme se s oběma tehdá nejtýpějšími řešiteli úloh *Pleskotem* a *Petrem* s takovou samozřejmostí a radostí, že to znamenalo přátelství na celý život. Dohromady nás matematiků a fysiků všech ročníků nebyvalo v přednáškách a v semináři více než 10 až 15. V semináři nebylo ani více místa. Také jsme se navzájem dokonale poznali. Myslím, že nebylo mezi námi tehdá spekulantů, kteří by byli volili obor studii podle vyhlídek na profesuru. Hned v prvních letech jsme pomáhali s kolegou *Malířem* profesoru Řehořovskému se zapisováním docházející korespondence. Malíř se později zvláště vyznamenal v komisi pro obeslání národopisné výstavy v Praze tím, že velmi pečlivě sestrojil řadu diagramů, vyznačujících pokrok Jednoty od založení do roku 1895. Výbor mu povstáním za to vzdal čest v první své povýstavní schůzi. Jednota byla za svou vzornou výstavu odměněna diplomem a bronzovou medailí. V těch letech naučil jsem se vážit si vzácné, nenáročné práce profesora Řehořovského pro Jednotu. On sám se o svých zkušenostech vyjádřil při 25leté oslavě založení Jednoty takto: „Šel jsem za heslem: Poznej sebe sama. Ptal jsem se, užila Jednota vždy přiměřených cest, aby úkolů, sobě výtčených, dosáhla? Vyplnila ono místo, které v naší organizaci vědecké jí náleží? Těšme se tomu, čeho jsme dosáhli. Jednota vítězně přestála nebezpečné doby svého mládí. Vyvinula se jako každý organism v prvních letech rychleji než přirozený její základ dovoloval. Plujeme z bouřlivých vod mládí do klidnějších vod a do pravidelných kolejí, které jedině jsou zárukou trvalého vzrůstu a rozvoje.“

A když se Řehořovský roku 1896 jako ředitel Jednoty vzdával úřadu, aby mohl převzít úřad pokladníka, byl ve všem pořádek. Přibývalo členstva, přibývalo jmění a bohatá knihovna. A Řehořovský přímo řekl, že nelze žádati, aby vzrůstající úkol ředitele zastával v budoucnu někdo bez vybudování nutných pomocných sil a pomůcek a bez povolení příslušných

remunerací za vykonanou práci. Od té doby se zvláště za ředitele *Čečky, Petíry* a *Valoucha* budovala ředitelská kancelář a byly opatřeny první honorované pomocné síly. A členové výboru se jistě pamatují na vážné jednání, jež prožil výbor před 11 lety, když Valouch, ředitel Jednoty od r. 1915, byl uvolněn ve svých funkcích jako sekční šéf v presidiu ministerstva školství. Tehdy mu bylo nabízeno tak výhodné a reprezentativní místo, že Jednota nemohla s touto cizí nabídkou konkurovati. Na konec výbor s pohnutím a s radostí vyslechl konečné rozhodnutí Valouchovo, že zůstane ředitelem Jednoty, dostane-li ku pomoci při řešení nejvážnějších a nejdůležitějších úloh pětičlennou komisi, t. zv. presidium. A růst Jednoty jako vědecky podnikavého spolku s vlastním nakladatelstvím, s vlastní tiskárnou a knihkupectvím, s vlastní dílnou fyzikálních přístrojů a vlastním spolkovým domem pokračoval dále a dosud se nezastavil.

Jinak je týž vývoj Jednoty znázorněn v následujících několika hrubých číslech, aby bylo viděti, jaký pokrok se stal na př. za posledních 25 let od roku 1912 do roku 1937. Počet členů vzrostl z 1200 na 1800, příjem v dnešní valutě vzrostl z Kč 380 000 na Kč 1 750 000. Při tom se na Časopis doplatilo Kč 50 000, ale Časopis zato dnes úplně nahrazuje Archiv matematiky a fyziky z dob Emila a Eduarda Weyra, neboť uveřejňuje vědecké příspěvky našich a cizích autorů ve všech hlavních mezinárodních obvyklých řečech. Náklad na knihovnu vzrostl z Kč 22 000 na Kč 30 000. Ve správním roce 1936/37 bylo vyřizeno 3 000 dopisů, bylo vystaveno 17 000 účtů a expedováno 124 000 knih kromě periodik a zdarma bylo rozesláno 9 000 volných výtisků. Zdá se mi, že to všechno bylo bezmála tak, jako když Pán Bůh z ničeho celý svět stvořil, neboť podobným způsobem z nadšení a z lásky prvních zakladatelů vyrostla naše Jednota ku prospěchu a cti našeho národa a státu jako vědecký spolek, jehož jméno je i za hranicemi známo všude tam, kde matematikové a fyzikové vládnou.

Ale celý svět je dnes v přerodu, všude se bourá a staví a kurs matematiků a fyziků vzrůstá a patrně proto naše čilá Jednota začala již exportovat svoje matematiky. Vivat *Čech*, vivat *Hlavatý*, vivant sequentes!“

Druhý slavnostní řečník prof. dr. *Vladimír Novák* promlouvá za Brněnský odbor JČMF:

„K jubileu 75letého trvání JČMF přináším jako předseda brněnského Odboru upřímný pozdrav a srdečné blahopřání. K přátelům a ctitelům Jednoty náležím více než 50 let a vzpomínám s pýchou r. 1886, kdy jsem v XV. ročníku Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky našel na str. 284 své jméno a svoje řešení úlohy 22. Dosud chovám jako drahou památku knihy, jež jsem dostal jako cenu za správné řešení zvláštních úloh. Členem Jednoty stal jsem se brzy po vstupu na českou filosofickou fakultu pražské university, což bylo právě před 50 lety. Jako asistent prof. Strouhala byl jsem zvolen do výboru Jednoty a zastával jsem tam funkci pořadatele přednášek. Bylo to v dobách, kdy předsedou Jednoty byl milý a uhlazený ředitel malostranské reálky *Pokorný* a kdy obezřetně vedl obchodní stránku Jednoty prof. *Václav Řehořovský*, který se stal pak na technice brněnské mým kolegou a otcovským přítelem. Řehořovský r. 1902 jako rektor předával mi fyzikální ústav brněnské techniky po profesoru *Kolářkovi*, jež od r. 1901 v tomto ústavu popřával pohostinství brněnským členům Jednoty, kteří se tu scházeli k občasným přednáškám. Velkou zásluhu o tuto první vědeckou organizaci matematiků a fyziků v Brně získal si prof. dr. *František Nachítikal*, tehdejší profesor průmyslové školy v Brně, nynější předseda Jednoty. Nachítikal tehdy vykonával funkci jednatele a knihovníka, neboť se nám podařilo získati od pražské Jednoty některé knihy a také zvláštní roční příspěvek na vybudování odborné knihovny v Brně.

První přednášku v těchto schůzích měl profesor *Jan Sobotka* „O jednoduchosti konstrukcí geometrických“ dne 22. listopadu r. 1901 a odtud

počínaje konány byly ve fysikálním ústavu Kolářkově přednášky obsahu matematického a fysikálního. Moje první přednáška byla „O kohereru“ a konala se 7. listopadu 1902, t. j. asi 3 neděle po mém přesídlení z Prahy do Brna.

Po delším vyjednávání s mateřským spolkem v Praze o příslušných změnách ve stanovách spolku ustaven byl dne 10. března 1913 „Brněnský Odbor Jednoty čes. matematiků“, takže příštím jarem oslaví tato větev spolková svoje 25leté trvání. Předsedou Odboru byl zvolen dr. *Karel Zahradník*, jeden z prvních čtyř profesorů brněnské techniky, který byl také v jejím počátku rektorem. Zahradník řídil brněnský spolek pouze 3 léta. Zemřel o velikonočních r. 1916. Brněnský Odbor a pražská Jednota uctily památku Zahradníkovu smuteční slavností, kde o životě a práci zesnulého promluvil prof. dr. *Jan Vojtěch* a za pražský spolek prof. *Jan Sobotka*, jenž vzpoměl tehdy zásluh Zahradníkových o založení „Časopisu pro pěstování matematiky a fysiky“. Tehdejší rektor techniky arch. ing. *Karel Kepka* připomenul zásluhy Zahradníkovy o založení prvního podpůrného spolku studentského „Hlávka“ na brněnské technice. Po smrti Zahradníkově byl jsem zvolen za předsedu brněnského Odboru a vykonávám tento úřad již 21. rok.

Práce brněnského Odboru byla a je stále soustředěna v činnosti přednáškové. Jak jsem tuto činnost vedl a jí se zúčastnil, vysvítá ze slov prof. dr. *K. Čupra*, která pronesl při oslavě mé šedesátky v červnu r. 1929. Tenkrát pravil: „Prof. Novák je předsedou našeho Odboru od r. 1916, ze 170 přednášek dodnes konaných proslvil sám 33, tedy celou pětinu, jeho ústav je naší spolkovou místností a dříve byl i spolkovou knihovnou, do brněnské éry spadá jeho činnost jako spisovatele knih, vydaných Jednotou.“

Po zřízení přírodovědecké fakulty Masarykovy university v Brně konají se některé schůze a přednášky brněnského Odboru v posluchárnách matematického a fysikálního ústavu universitního, kde je také účelně umístěna knihovna Odboru, jež v uplynulém čtvrtstoletí utěšeně vzkvetla. Mezi mateřským spolkem pražským a brněnským Odborem trvá velmi přátelský poměr, jenž se utužuje vzájemnými návštěvami přednášejících z Prahy do Brna a naopak. Referáty o těchto přednáškách, pokud jinde tiskem nevyšly, jsou pravidelně uveřejňovány v Časopise a z nich nejlépe vysvítá činnost Odboru.

První náš host byl tehdejší docent pražské university dr. *Bohuš Kučera*, který přednášel v Brně dne 16. ledna 1904 „O moderních názorech o vztahu mezi hmotou a étherem“. Z ostatních našich hostů uvádím jen jména, podotýkáje, že někteří z uvedených byli v Brně dvakráte. Jsou to prof. *Rychlík*, *Kössler*, *Nušl*, *Dolejšek*, *Bydžovský*, *Nachtikal*, *Záviška*, *Mohr*, *Teisler* atd. Na naší dvousté padesáté schůzi přednášel prof. dr. *V. Jarník*.

Pro povznesení zájmu o přednášky v brněnském Odboru konaly se po dvakráte přednášky o cenu. Jsem rád, že jsem sám, třeba bezděčně, o to měl nepřímou zásluhu.

V několika členských schůzích uvažoval Brněnský Odbor o tehdy chystané reformě střední školy a pozval dne 27. IV. 1918 profesory *M. Valoucha* a *B. Bydžovského*, aby podali referát o příslušných návrzích. Také otázce učebních pomůcek a přístrojů fysikálních byla věnována náležitá pozornost a uspořádány výstavy. Dne 17.—20. VI. 1920 byla to výstavka počítacích strojů, planimetrů, kreslicích a rýsovacích pomůcek, modelů atd. Dne 22. října 1936 vystavovala Fysma nové fysikální přístroje zvláště upravené pro střední školy. Potřebný výklad tehdy podali prof. *M. A. Valouch* a ředitel Fysmy dr. *V. Michal*.

Brněnský Odbor účastnil se významných podniků ústředního spolku, jako bylo odhalení pamětní desky prof. *Strouhalovi* na jeho rodném domě

v Seči a podobné slavnosti *Kolářkovy*, která se konala v jeho rodišti v Slavkově u Brna.

Připomínám rád při této příležitosti jména dlouholetých členů pracujících ve výboru Brněnského Odboru. Je to zejména náš čilý jednatel prof. dr. *K. Čupr* a pokladník spolku prof. dr. *L. Seifert*. Brněnskou knihovnu Jednoty dlouhá léta obezřetně spravuje prof. dr. *J. Sahánek* a o pořadatelsví přednášek vedle p. jednatele stará se horlivě prof. dr. *J. Zahradníček*. Nelze mi zapomenouti našeho nejstaršího člena, jenž se pilně účastnil jako přednášeč naší činnosti a jenž dosud jako místopředseda nevynechá ani jediné schůze. Je to pan profesor *Miroslav Pelíšek*, jenž před nedávnem se dožil 83. roku svého věku.

Konečně mi dovoluje, abych také jako zástupce vysoké školy technické Dr. Edvarda Beneše blahopřál Jednotě k významnému dni. Nechť žije, vzkvétá a vzrůstá všem nám milá a drahá Jednota čl. matematiků a fysiků! Ad multos annos!“

Následovaly projevy hostů a delegátů. Jménem pana ministra školství a národní osvěty pozdravil shromáždění sekční šéf dr. *Jindřich Racek*, za ministerstvo školství a národní osvěty promluvil ministerský rada *Karel Hrdina*, jménem rektora Karlovy university děkan přírodovědecké fakulty prof. dr. *Viktor Trkal*, jménem rektora čes. vys. učení technického prof. dr. *Jindřich Svoboda*, za Ústřední spolek československých profesorů ředitel dr. *Mikuláš Šmok*, za Deutsche Mathematisch-Physikalische Gesellschaft děkan prof. dr. *Reinhold Fürth*, za Českou astronomickou společnost docent dr. *František Link*, za Elektrotechnický svaz československý prof. dr. *August Žáček*.

Předseda děkuje oběma slavnostním řečníkům za zdařilé přednášky i delegátům za jejich milé projevy, jakož i všem přítomným a končí pak schůzi vřelým doslovem s přáním všeho zdaru v další budoucnosti.

Krásná slavnost byla ukončena přátelskou večeří v restauraci inženýrského domu. Z jejího průběhu sluší aspoň zaznamenati milé překvapení, jež přítomným připravil prof. dr. *V. Novák* svou básnickou improvizací, jakož i radostný ohlas, který měl slovenský projev RNC. *A. Hutí*.

Jubilejní oslava se tentokrát omezila jen na tuzemsko; zahraniční korporace budou o jubileu Jednoty uvědoměny stručným francouzským referátem, který bude uveřejněn ve vědecké části 3. čísla.

Zápis o řádné valné schůzi JČMF, konané dne 3. prosince 1937 v posluchárně fysikálního ústavu Karlovy university v Praze.

Předseda prof. *Nachtikal* zahajuje schůzi v 17. hod. 30 min. za přítomnosti 30 členů. Omluvili se prof. *Jarník* a prof. *Petr*. Od čtení zápisu předešlé valné schůze bylo upuštěno, ježto byl otištěn ve spolkovém věstníku.

Předseda připomíná úmrtí presidenta Osvoboditele *T. G. Masaryka*, o němž promluvil v prvé výborové schůzi o prázdninách (viz Časopis, str. D 33), dále vzpomíná zemřelých členů Jednoty: čestného člena lorda *Ernsta Rutherforda*, čestných a zakládajících členů *V. Hübnera* a *J. Šrátka* a skutečných členů *V. Andršta*, *B. Hávy*, *Fr. Helmicha*, *V. Kořínkové*, *A. Lochmanna* a *V. Němečka*, kterýžto projev vyslechli přítomní stojíce.

Radostnými slovy pozdravuje přítomného prof. *Nušla*, který se právě dnes dožívá 70 let. Stručně vyzdvihuje jeho záslužné působení, zejména ve vztahu k Jednotě, a přeje mu, aby si svou dosavadní duševní svěžest zachoval aspoň do stovky. Projev předsedův byl kvitován potleskem přítomných. Prof. *Nušl* děkuje vřelými slovy.

Ředitel dr. *Valouch* doplňuje tištěnou výroční zprávu některými poznámkami, zejména rozbořem závěrečných účtů.

Za kontrolující komisaře podává zprávu prof. *Lenz* a navrhuje, aby bylo výboru uděleno absolutorium a aby bylo poděkováno výboru, zejména řediteli. Oba návrhy byly jednomyslně schváleny.

Předseda oznamuje, kdo vystupuje z výboru a na dotaz prof. *Schustra* vysvětluje, proč místo prof. *Březiny* je kandidován prof. *Lehar*. Volby byly provedeny aklamací, proti níž nebylo námitek. Zvoleni byli jednomyslně podle kandidátní listiny: pokladníkem (na 3 roky) *Bydžovský*, členy výboru (na 3 roky) *Jarník*, *Kukač*, *Lehar*, *Nušl*, *Trkal*, *Wangler*, *Žďárek*, náhradníky (na 1 rok) *Teplý*, *Rössler*, *Veselka*, *Zachoval*, *Antropius*, *Huta*, kontrolujícími komisari (na 1 rok) *Lenz*, *Šalomon* a *Zahrádka*. Předseda vzpomíná horlivě činnosti prof. *Březiny* a vyslovuje mu za ni upřímný dík. Valná schůze se usnáší, aby byl profesoru *Březinovi* její dík tlumočen písemně.

Volných návrhů (podle článku 7c stanov) nebylo. Profesor *Schuster* vyslovuje přání, aby knihovna Jednoty byla otevřena ve dny, kdy se konají členské schůze. Dále mluví o memorandu Jednoty, jednajícím o technickém studiu; má za to, že by byl výbor učinil lépe, kdyby si byl vyžádal předem spolupráci členů Jednoty, kteří pracovali na reformě střední školy, dříve než byla hotova. Nedostatek inženýrů nezpůsobuje malý počet reálků, nýbrž špatnější průměr posluchačů. Navrhuje, aby výbor Jednoty příležitostně zakročil, aby reformní principy byly na školách provedeny do slova, aby klasifikace byla spravedlivá, t. j. ne příliš mírná, a aby dozor na školy byl veden věcně. Na vývody ty reagoval předseda, ředitel a prof. *Žďárek*. — Prof. *Kořínek* vyslovuje přání, aby pro čítárnu časopisů byl pořízen nový seznam časopisů. Ředitel vysvětluje, že prof. *Záviška* měl již v úmyslu tak učiniti, ale že čeká, až bude lze přestěhovati přebytečné knihy a časopisy do nového skladiště Jednoty a tak uvolniti místo pro nové časopisy. Poté byly všechny podněty odkázány výboru k dalšímu jednání.

Ježto jiných návrhů nebylo, končí předseda valnou schůzi v 18 hod. 15 min. a žádá přítomné, aby se zúčastnili úterní slavnostní schůze a agitovali pro hojnou účast.

Výbor JČMF pro správní rok 1937/38 se skládá z těchto členů:

Předseda: dr. *František Nachtikal*, profesor vys. učení techn. v Praze (do konce r. 1939).

Místopředseda: *Stanislav Pettra*, vrchní školní rada v. v. v Praze (1939).

Ředitel: dr. *Miloslav Valouch*, sekční šéf v. v. v Praze (1938).

Pokladník: dr. *Bohumil Bydžovský*, profesor university Karlovy v Praze (1940).

Jednatel: dr. *Miloš Kössler*, profesor university Karlovy v Praze (1938).

Knihovnicí: dr. *František Záviška*, profesor university Karlovy v Praze (1938):

dr. *Karel Rychlík*, profesor vys. učení techn. v Praze (1938);

dr. *Viktor Trkal*, profesor university Karlovy v Praze (1940).

Účetní správce: dr. *Josef Štěpánek*, vrchní školní rada v Praze (1938).

Archivář: dr. *Mikuláš Šmok*, ředitel reálky v Praze (1938).

Zapisovatel: dr. *František Lehar*, profesor reál. gymnasia v Praze (1940).

Bez zvláštní funkce: *Ladislav Červenka*, vládní rada v. v. v Praze (1939);

dr. *Josef Hrdlička*, docent vys. učení techn. v Praze (1938);

dr. *Václav Hruška*, profesor vys. učení techn. v Praze (1938);

Václav Ingríš, vrchní školní rada v Praze (1939);

dr. *Vojtěch Jarník*, profesor university Karlovy v Praze (1940);

ing. dr. *Rudolf Kukač*, profesor vys. učení techn. v Praze (1940);

dr. *Bohuslav Mašek*, místoředitel st. hvězdárny v. v. v Praze (1939);

dr. *František Nušl*, ředitel hvězdárny v Praze (1940);

dr. *Karel Petr*, profesor university Karlovy v Praze (1939);

dr. *Miloslav A. Valouch*, profesor vys. učení techn. v Praze (1939);

dr. *František Vyčichlo*, profesor reálky v Praze (1939);

dr. *Alois Wangler*, profesor při zemské školní radě v Praze (1940);
Josef *Žďárek*, profesor st. průmyslové školy v Praze (1940).

Náhradníci (na rok 1937/38):

Stanislav Teplý, profesor při zem. školní radě v Praze;
dr. *Karel Rössler*, profesor reálky v Praze;
Josef Veselka, profesor reálky v Praze;
dr. *Ladislav Zachoval*, asistent vys. učení techn. v Praze;
Jiří Antropius, posluchač university Karlovy v Praze;
Antonín Huta, posluchač university Karlovy v Praze.

Kontrolující komisaři (na rok 1937/38):

dr. *Václav Lenz*, profesor vys. učení techn. v Praze;
dr. *Bedřich Šalomon*, profesor university Karlovy v Praze;
dr. *Antonín Zahradka*, profesor ref. reál. gymnasia v Praze.

Vědecká rada. Členové sekce matematické (do konce r. 1939):

dr. *Vladimír Kořínek*, profesor university Karlovy v Praze, pořadatel;
dr. *Emil Schönbaum*, profesor university Karlovy v Praze, předseda;
dr. *Jan Vojtěch*, profesor vys. učení technického v Praze;
dr. *Vojtěch Jarník* jakožto delegát výboru.

Členové sekce fyzikální (do konce r. 1939):

dr. *Václav Dolejšek*, profesor university Karlovy v Praze, předseda;
dr. *Zdeněk Horák*, docent vys. učení techn. v Praze, pořadatel;
dr. *František Link*, docent university Karlovy v Praze;
dr. *Miloslav A. Valouch* jakožto delegát výboru.

Zpráva o valné schůzi brněnského odboru konané dne 18. listopadu 1937 ve fyzikální síni Benešovy vysoké školy technické v Brně.

Schůzi zahájil předseda prof. dr. *VI. Novák* smutečním projevem o smrti presidenta Osvooboditele. Dále vzpomněl úmrtí dr. *M. Konečného* a řed. *J. Bezdička*. Připomíná, že Jednota slaví sedmdesátipětileté jubileum svého trvání, náš odbor pak v březnu 1938 bude slaviti pětadvacetiletí své činnosti.

Jednatel dr. *K. Čupr* sděluje, že bylo konáno 8 členských schůzí a 1 valná schůze. Průměrná návštěva jest 31. Děkuje prof. *Novákovi* a *Zahradníčkovi* za propůjčování poslucháren k spolkovým schůzím, dennímu tisku a zejména Lidovým novinám za ochotné a bezplatné uveřejňování spolkových zpráv. Přednášeli:

Dne 5. listopadu 1936 prof. dr. *F. Nachtikal*: K osmdesátinám *N. Tesly*. Viz *Elektrotechn. Obzor* 25 (1936), 340.

Dne 19. listopadu 1936 prof. dr. *E. Čech*: Ústav pro pokročilé studium v Princetonu. Viz *Naše Věda* 18 (1936), 169.

Dne 3. prosince 1936 *Švirková*: Mechanické vlastnosti krystalů (zpráva o pracích *Joffeho* a vlastních s *Kuznicovem*).

Dne 21. ledna 1937 prof. dr. *E. Čech*: Zpráva o topologickém semináři. Viz *Naše Věda* 18 (1937), 107.

Dne 4. února 1937 prof. dr. *J. Zahradníček*: Několik pokusů fyzikálních. Viz *Časopis* 66 (1937).

Dne 17. března 1937 *Eilenberg*: O kompaktných grupách homeomorfizmův. Viz *Fundamenta Mathematicae* 28 (1936).

Dne 22. dubna 1937 *Hladký*: Několik poznámek o proudění při velkých rychlostech. — Šlo o proudění stlačitelných tekutin. Z obecné rovnice *Bernoulli*ovy a rovnice kontinuity dospělo se k rovnici

$$\frac{\partial^2 \varphi}{\partial t^2} = c^2 \Delta \varphi$$

a k dalším rovnicím pro potenciál vln různého tvaru. Aplikace na konstrukci křídla pro veliké rychlosti.

Dne 29. dubna 1937 prof. dr. V. Jarník: Z elementární číselné teorie.

Dne 13. května 1937 Pospíšil: O charakterech bodů v topologických prostorech. Viz články v Časopise 67.

Zpráva pokladníková za správní rok 1936/37.

Příjem	Kč	h	Vydání	Kč	h
1. Dotace JČMF 1935/36	8000	—	1. Pasivní zbytek z před. roku	778	80
2. Pasivní zbytek převedený na příští rok ...	117	80	2. Za knihy a časopisy ..	4881	70
			3. Za vazbu knih	710	—
			4. Za přednášky	1000	—
			5. Správní výlohy	747	30
Celkem	8117	80	Celkem	8117	80

Zpráva knihovnickova. Během roku bylo koupeno 28 svazků knih a časopisů, darem získáno 6 pojednání a knih. Do vazby dány 23 svazky. Dnes je vypůjčeno 108 svazků a během roku bylo vráceno 93 svazků. Odpisují se B 47, C 17 a J 80a. Knihovna potřebuje novou skříň na knihy, protože skříň zapůjčené fyzikálním ústavem již nepostačují.

Zpráva pokladníková a knihovnickova byly po zprávě revisorů schváleny.

Při volbách byli vystupující členové výboru *Novák*, *Sahánek* a *Čech* znovu zvoleni a pověřeni dosavadními funkcemi. Náhradníci a revisoři byli zvoleni znovu.

Volné návrhy: Valná schůze se usnáší, aby prof. *Čech* a prof. *Zahradníček* vyjednávali s funkcionáři matematicko-fyzikální sekce ÚŠČP v Brně, aby svoji činnost přenesli do brněnského odboru JČMF.

Dr. *KAREL ČUPR*,
jednatel.

Přirůstky knihovny brněnské.

Nevanlina R.: Eindeutige analytische Funktionen. Berlin 1936. A 246

Čech E.: Bodové množiny, část I. Praha 1936. A 247

Cartan E.: Leçons sur la théorie des espaces. Paris 1937. B 136

Jordan: Anschauliche Quantentheorie. Berlin 1936. C 360

Bragg W.: Die Welt des Lichtes. Braunschweig 1935. C 361

Angerer E.: Technische Kunstgriffe bei physikalischen Untersuchungen. 3. Aufl. Braunschweig 1936. C 362

Smith, d'Ans: Einführung in die allgemeine und anorganische Chemie. VII. Aufl. Karlsruhe 1933. C 363

Möller H.: Behandlung von Schwingungsaufgaben. Berlin 1936. C 364

Březina J.: Výbor z fyzikální literatury. Praha 1937. C 365

Freymann R.: Les ondes hertziennes et la structure moléculaire. Paris 1936. C 366a, b

Thibaud J.: Vie et transmutations des atomes. Paris 1937. C 367

Bretscher E.: Kernphysik, Berlin 1936. C 368

Ergebnisse der exakten Naturwissenschaften XV. 1936. C 47/15

Seifert L.: Contributions à la théorie polaire d'une variété cubique dans l'espace à quatre dimensions. I—II. D 129a, b

- Hostinský B.*: Cauchyův problém pro diferenciální rovnice lineární. Brno 1936. D 130
- Doebelin W.*: Le cas discontinue des probabilités en chaîne. 1937. D 131
- Zeitschrift für Hochfrequenztechnik und Elektroakustik.* 48, 49. G 16
- Zeitschrift für wissenschaftliche Photographie.* 35. G 17
- L'enseignement mathématique.* XXXV. 1936. G 20
- Elektrotechnický obzor.* XXVI. 1936. G 23
- Aktuárské vědy.* VI. 1936. G 24
- Proceedings of the Institute of Radio Engineers.* 25. 1937. G 26
- Zeitschrift für Physik.* Bd. 101—105. 1936/37. G 27
- Commentarii mathematici helvetici.* IX. 1937. G 28
- Almanach české akademie.* XLVII. 1937. G 29
- Hostinský B.*: Václav Posejpal. Praha 1936. H 75
- Hollmann H.* Physik und Technik der ultrakurzen Wellen. II. Bd. 1936. J 149b

Dr. JOSEF SAHÁNEK.
knihovník.

Matematická sekce vědecké rady pořádala schůzi:

Dne 18. listopadu 1937 přednášel doc. dr. V. Knichal: Matematika ve Varšavě. — Přednášející referoval o organizaci universitního studia ve Varšavě, zvláště pak o organizaci studia matematiky. Podrobněji se zmínil o způsobu vedení semináře prof. Sierpinskiého a semináře topologického vedeného společně prof. Kuratowskim, doc. Knastrem a doc. Borsukem a uvedl některé věci, které se v těchto seminářích v minulém škol. roku probíraly. Konečně se zmínil o schůzích, které konalo Towarzystwo Polskich Matematyków každý pátek. Ve Varšavě se pěstuje hlavně ta část matematiky, která souvisí s teorií množin.

Fyzikální sekce vědecké rady pořádala schůze:

Dne 13. dubna 1937 přednášeli prof. dr. V. Dolejšek a Ing. M. Tayerle: O X-spektroskopické fokusační metodě se spojitě ohýbaným krystalem. — V přednášce byl nastíněn význam fokusačních metod pro X-spektroskopii a jejich praktické použití. Autoři aplikovali metodu Kunzlovu tak, že uložili krystalovou folii na pružnou desku, ohýbanou zvláštním mechanismem jako vetknutý dvojité nosník o kruhové průhybové čáře. Výsledky s tímto přístrojem docílené byly ukázány na čarách $K\alpha$ mědi ve 2. řádu, které byly získány se sádrovcovým krystalem při vzdálenosti šterbina-kaseta 1,5 m. Při expoziční době pouhých 10 minut bylo docíleno překvapující rozlišovací mohutnosti $\lambda : \Delta\lambda = 3000$, které bylo jinak dosaženo pouze speciálními, za tím účelem konstruovanými spektrografy při podstatně delších expozičních dobách (2 až 10 hod.).

V téže schůzi přednášeli prof. dr. V. Dolejšek a J. Klein: O vlivu vnikání záření do krystalu na rozlišovací mohutnost. — Autoři odvodili z principu neurčitosti $\Delta E \Delta t = h$ (ΔE je neurčitost energetická, Δt neurčitost časová, h Planckova konst.) pro rozlišovací mohutnost prostorové mřížky krystalové rovnicí $\lambda : \Delta\lambda = mn$, kde λ je vlnová délka, m počet současné-ných atomových rovin a n řád spektra. Na základě této rovnice byl diskutován vliv hloubky vnikání záření do krystalu na rozšíření linií a tím způsobené zmenšení rozlišovací mohutnosti. Udána modifikace Seemannovy metody užívající místo břitu tupé hrany, která vyloučí z interference určitý počet povrchových vrstev. Z vykonaných měření plyne, že u krystalu kalcitu vniká záření $Ag K\alpha$ (0,560 Å) řádově do hloubky 10^{-3} mm.